آموزش و پرورش در حاشیه شهر

سعید عباسی
فعال فرهنگی

یکی از نکات مهم و اساسی در کلان‌شهرها، نوع نگاه در حوزه آموزش است. شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها می‌توانند بازوان و چرخ محرک دولت‌ها درزمینه نخبه‌پروری باشند. رسیدن به ایده‌آل‌های آموزشی از دوران حضور در مدرسه تاتحصیلات‌عالی‌وعدالت‌آموزشی‌به‌طوریکسان، یکی از برنامه‌های مهم دولت است. کلان‌شهر مشهد به‌عنوان قطب اقتصادی، فرهنگی، مذهبی و اجتماعی کشور، سهم بسزایی درزمینه رسیدن به اهداف آموزشی کشور دارد.

یک سوم جمعیت مشهد در حاشیه شهر ساکن هستند

اگر جمعیت شهر مشهد را سه قسمت در نظر بگیریم، یک قسمت آن، که در حدود ۱۲درصد از مناطق مشهد است، در حاشیه شهر زندگی می کنند، رقمی بالغ بر یک میلیون و ۲۰۰هزار نفر. حاشیه شهر مشهد که دارای بافت فوق متراکم است، از دیرباز تاکنون در نگاه مسئولان دستگاه‌های مختلف درزمینه پرداختن به نگاه عدالت‌محور آموزشی در چه جایگاهی قرار دارد؟ آمارها نشان می‌دهد سهم هر دانش‌آموز در فضای آموزشی حاشیه شهر مشهد، کمتر از استاندارد و میانگین کشور است و نارسایی‌های بسیاری در این مناطق وجود دارد. البته با کوشش مسئولان و خیران، درزمینه ساخت کلاس‌های درس در مناطق محروم مشهد، نسبت‌به ده‌های گذشته، رشد قابل قبولی را شاهدیم ولی باتوجه‌به افزوده‌شدن هر روز جمعیت به این مناطق، از روستاها و سایر کشورهای همسایه، مدارس و کلاس‌های درس فعلی، جواب‌گوی نیاز آموزشی این مناطق نیست. افزایش حاشیه‌نشینی در مشهد در گذشته یک‌دهم بوده‌است ولی در حال حاضر یک‌سوم است؛ این میانگین سرانه آموزشی حاشیه شهر مشهد از میانگین استانی هم کمتر است.

فقر آموزش در نظام آموزشی

عقب‌افتادگی آموزشی حاشیه شهر مشهد را باید در جایی غیر از آموزش‌وپرورش جویا شد. نبود طرح‌های تفصیلی و طولانی‌شدن طراحی نقشه‌های تفصیلی حاشیه باعث‌شده است فضای فیزیکی این مناطق به‌صورت افسارگسیخته با سیلی از جمعیت دهک‌های نیازمند جامعه روبه‌رو شود و ارائه خدمات عمومی ازجمله آموزش را که یکی از ارکان مهم زندگی هر فرد است، با اختلالات جدی مواجه سازد. گاهی احساس می‌شود آموزش‌وپرورش در حاشیه شهر صرفا حضور معلم درمقابل جمعیتی از دانش‌آموزان است و به‌دلیل رعایت‌نشدن معیارهای نظام آموزشی، معلم ناچار درصدد رفع تکلیف برمی‌آید و مجالی برای پرداختن به پرورش یک انسان متعالی و هدفمند در زندگی برای او نمی‌ماند.

توجه به روستاهای حاشیه مشهد، توجه به مشهد است

موضوع مهم دیگر، کم‌توجهی به حوزه آموزش روستاهای اطراف حاشیه شهر مشهد است. دهستان‌های بزرگ مشهد که چند روستا را در خود جای می‌دهد، در پایه‌های مختلف آموزشی، هیچ برنامه‌ای ندارند.

دانش‌آموزی که با فرهنگ روستا خو گرفته است، اگر شرایط آموزشی براساس اقلیم زندگی او باشد و بتواند در مدارس داخل یک دهستان یا روستای بزرگ تحصیل کند، هم جمعیت مدارس شهری کاهش می‌یابد و هم می‌توانیم فردی را تعلیم دهیم که در مسیر تحقق اهداف پیشرفت بنیان علمی یک روستا قرار گیرد و با توجه‌به نوع کار و حرفه روستایی خود آموزش ببیند و درصدد آبادانی روستا و کسب‌وکار سنتی با دیدگاه جدید علمی برآید.

اگر بخواهیم آموزش‌وپرورش حاشیه شهرها متحول شود، ابتدا باید نقشه دقیقی از حاشیه را تدوین و ممیزی‌های روستا و شهر و آمار مهاجران را مشخص کنیم، سپس براساس وضع موجود و نگاه روبه‌رشد آینده حاشیه شهر درصدد پایه‌ریزی سیستمی نظام‌مند در همه حوزه‌ها برآییم و در پایان در راستای ارتقا و توانمندسازی و حرکت روبه‌جلو آن بکوشیم.

مشکلات آموزشی در حاشیه شهر مشهد

اگر بخواهیم در حال حاضر مصادیقی از مشکلات آموزشی حاشیه شهر را ذکر کنیم، باید به عواملی همچون نبود کلاس‌ها نسبت‌به ظرفیت دانش‌آموز، کمبود معلم، نبود استاندارد و شاخص درزمینه جذب و به‌کارگیری نیروهای آموزشی در مدارس غیردولتی، نظارت ضعیف بر مدارس حاشیه شهر، استفاده‌نکردن از نیروهای بومی، ثبت نام خارج از چهارچوب دانش‌آموزان اتباع و تفکیک‌نشدن این افراد از کل نواحی مشهد، نگاه گذرا و غیرکارشناسی‌شده در حوزه زیرساخت‌های آموزشی و ناهماهنگی دستگاه‌های متولی با یکدیگر در حاشیه شهر، دور شدن از تحصیل دانش‌آموزان به‌واسطه مشکلات خانوادگی، مهاجرت از روستا به حاشیه شهر و همچنین حضور دانش‌آموزان روستایی در مدارس و موضوعاتی از این قبیل که باعث کاهش بازدهی آموزش در حاشیه شهر مشهد شده است، اشاره کنیم.

تا زمانی که نقشه جامع آموزشی در سطح شاخص‌ها و معیارهای وزارت آموزش‌وپرورش برای مناطق کم‌برخوردار تدوین نشود، همچنان شاهد عقب‌ماندگی آموزشی در حاشیه شهر خواهیم بود.

شهرآرا
شنبه
۳۰ مهر ۱۴۰۱
۲۵ ربیع‌الاول ۱۴۴۴
شماره ۳۸۹
SHAHRARANEWS.IR

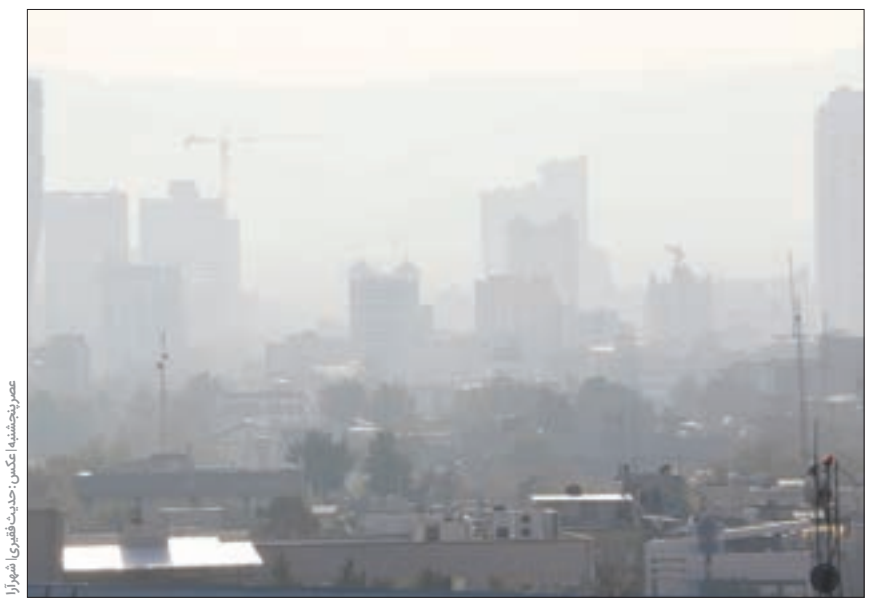
مشهد در ۲۱۶ روز گذشته فقط ۲۵روز، رنگ هوای پاک را به خود دیده است

مردم در محاصره هوای آلوده

گروه جامعه

گزارش روز

آلودگی هوا یا بهتر است بگوییم «مرگ خاموش»، سالانه، جان بیش از ۳میلیون نفر را در جهان می‌گیرد. بخش زیادی از بیماری‌های آسم، برونشیت، تنگی نفس، سکته قلبی، آلرژی‌های مختلف تنفسی و... که بلای جان کودکان و به‌ویژه سالمندان می‌شود، براثر همین آلودگی هواست. با وجود این همه مشکل و مسئله کاملا جدی، آلودگی هوای مشهد برای بسیاری از مسئولان به امری عادی تبدیل شده است. آن‌ها چشم انتظار باران هستند و ظاهرا برنامه‌ای برای کنترل آلودگی هوا ندارند. اگر نگاهی به سایت مرکز پالایش آلاینده‌های زیست محیطی مشهد بیندازیم، می‌بینیم از ابتدای سال تا حالا که حدود ۲۱۶ روز می‌گذرد، مشهد فقط ۲۵ روز پاکی به خود دیده است!

عصر پنجشنبه | عکس: حدیث فقیری شهرآرا

آلودگی هوا تا کی؟

در ابتدای گزارشمان با مردم گفت و گو می‌کنیم و نظراتشان را درباره آلودگی هوا جویا می‌شویم. حوالی باغ ملی، با مصیب علیمردانی، فرهنگی بازنشسته، هم‌کلام می‌شویم. او ۷۳ سال دارد و معمولا عصرها را در خیابان امام خمینی(ره) کنار دوستانش می‌گذراند. علیمردانی آلودگی هوا را یک معضل عادی برای مسئولان اما مشکلی جدی برای شهروندان می‌داند و می‌گوید: همیشه مسئولان و متولیان شهر می‌گویند که هوا آلوده است و توصیه می‌کنند سالمندان در خانه بمانند. تا کی باید در خانه بمانیم؟! سه سال، پنج سال، ده‌سال؟ چرا به‌جای اینکه برای مانسخه بپیچند، برای رفع مشکل آلودگی هوا فکری نمی‌کنند؟ اوضاع هوای شهر واقعا نابسامان است؛ برای این موضوع خیلی ناراحتم اما چه کنم؟

این معلم بازنشسته در ادامه بیان می‌کند: همه برخوردهای مسئولان برای مقابله با بحران‌ها، مقطعی است. درباره آلودگی هوا هم وقتی که آمار تلفات و بیماری‌ها در شهر افزایش پیدا می‌کند، تازه به فکر می‌افتند. همین شش ماه پیش بود که ازسوی علوم پزشکی مشهد اعلام شد تماس شهروندان با اورژانس ۱۱۵ برای امدادرسانی مشکلات ناشی از آلودگی هوا افزایش پیدا کرده است. علوم پزشکی در مناطقی که شاخص آلودگی هوا بیش از ۲۰۰ بود و در وضعیت ناسالم قرار داشت، آمبولانس مستقر کرد تا میانگین حضور کادر درمان برای امدادرسانی کاهش پیدا کند. آن‌قدر اوضاع وخیم بود که این سازمان به شهروندان هشدار داد حتی از روشن کردن کولر آبی، بازگذاشتن پنجره اتاق و... خودداری کنند. چرا باید بگذاریم همه چیز به این مرحله برسد بعد به فکر چاره باشیم؟

تغییر ساعت هیچ تأثیری در کاهش آلودگی هوا نداشته است؛ زیرا هفته گذشته روزهای آلوده و نفس گیری را پشت سر گذاشتیم اما به‌جای اینکه برای حل این بحران به فکر چاره باشند، دست روی دست گذاشته‌اند و در انتظار باران هستند

اقدامات بی‌فایده مسئولان

فاطمه باادب از دانشجویان دانشگاه فردوسی و ساکن شهرک مهرگان مشهد است، او می‌گوید: بیشترین آلودگی در شهر با خودروهای فرسوده و قدیمی ایجاد می‌شود. تا دلتان بخواهد، اتوبوس‌های سازمان اتوبوس‌رانی و خودروهای شخصی دودزا در شهر به چشم می‌خورد اما هیچ عزمی در مسئولان برای برخورد با خودروهای فرسوده یا تعویض آن‌ها وجود ندارد. البته این مشکل باید ریشه‌ای حل شود. تا زمانی که کشورمان در زمینه تولید خودرو دچار بحران است و رقابتی میان خودروسازان نیست، همین آش است و همین کاسه!

مشهد در وضعیت بحران؛ مسئولان در انتظار باران

او بعضی از اقدامات مسئولان برای کنترل ترافیک و کاهش آلودگی را بی‌ثمر می‌داند و می‌گوید: از ابتدای سال تاکنون بارها ساعات کاری و تحصیل دانش‌آموزان را تغییر داده‌اند؛ نمونه آن همین اوایل مهرماه بود. این تغییر ساعت هیچ تأثیری در کاهش آلودگی هوا نداشته است؛ زیرا هفته گذشته روزهای آلوده و نفس گیری را پشت سر گذاشتیم اما به‌جای اینکه برای حل این بحران به فکر چاره باشند، دست‌روی‌دست گذاشته‌اند و در انتظار باران هستند!

باادب ادامه می‌دهد: مسئولان مدام توصیه می‌کنند از سیستم حمل‌ونقل عمومی استفاده کنید. ای کاش ابتدا زیرساخت سیستم حمل‌ونقل عمومی شهرمان را درست کنند. در بعضی از نقاط شهر مانند شهرک مهرگان، فاصله زمانی اتوبوس‌ها زیاد و کلافه‌کننده است. کیفیت بعضی از اتوبوس‌ها نیز بسیار نامناسب است؛ در تابستان، کولر ندارند و در زمستان، بخاری. همین‌ها باعث می‌شود شهروندان استفاده از خودروهای شخصی را ترجیح دهند که آلودگی هوا را به‌همراه دارد.

مازوت، بلای جان مردم

عباس صمدی از دانشجویان رشته مهندسی محیط زیست است. او گلایه دارد از اینکه نیروگاه توس مشهد از سوخت مازوت استفاده می‌کند. صمدی می‌گوید: یکی از سوخت‌هایی که می‌تواند میزان زیادی آلایندگی تولید کند، مازوت است که به‌دلیل کیفیت پایین و همچنین نبود احتراق کامل، می‌تواند موجب تولید گازی مانند مونوکسیدکربن شود و به‌صورت مستقیم دوده و ذرات معلق بسیار ریز که مشکلات زیادی برای سلامتی دارد، منتشر کند. در سوختی مانند مازوت، محتوای زیادی از سولفور و یا گوگرد وجود دارد. هنگام احتراق، گازهایی مانند دی‌اکسید گوگرد نیز تولید می‌شود. این گاز علاوه‌بر آنکه خود یک آلاینده معیار به شمار می‌رود، می‌تواند با فعل و انفعالات شیمیایی در جو، موجب تشکیل ذرات معلق ریز نیز شود. متأسفانه باخبر شدیم نیروگاه توس مشهد درحال استفاده از سوخت مازوت است که خطرات بسیاری برای شهروندان ایجاد می‌کند.

سطوح مختلف شاخص آلودگی هوا

پاک
عدد شاخص: ۰-۵۰
در این شرایط، کیفیت هوا رضایت‌بخش است و خطر سلامتی در آن، ناچیز یا به کل، فاقد ریسک سلامتی است.

سالم
عدد شاخص: ۵۱-۱۰۰
در این شرایط، افرادی که به ذرات معلق، دی‌اکسید نیتروژن و ازن حساسیت ویژه‌ای دارند، ممکن است علائم تنفسی داشته باشند.

ناسالم برای گروه‌های حساس
شاخص: ۱۰۱-۱۵۰
افراد بیشتری از گروه‌های حساس (مثل بیماران قلبی، سالمندان، کودکان و زنان باردار) ممکن است اثرات خاصی را تجربه کنند

ناسالم
عدد شاخص: ۱۵۱-۲۰۰
در این حالت هر فردی ممکن است اثرات سوء بهداشتی را تجربه کند و اعضای گروه‌های حساس، نشانه‌های حادتری را بروز می‌دهند.

بسیار ناسالم
عدد شاخص: ۲۰۱-۳۰۰
در این حالت هر فردی ممکن است تحت خطر اثرات جدی بهداشتی قرار بگیرد.

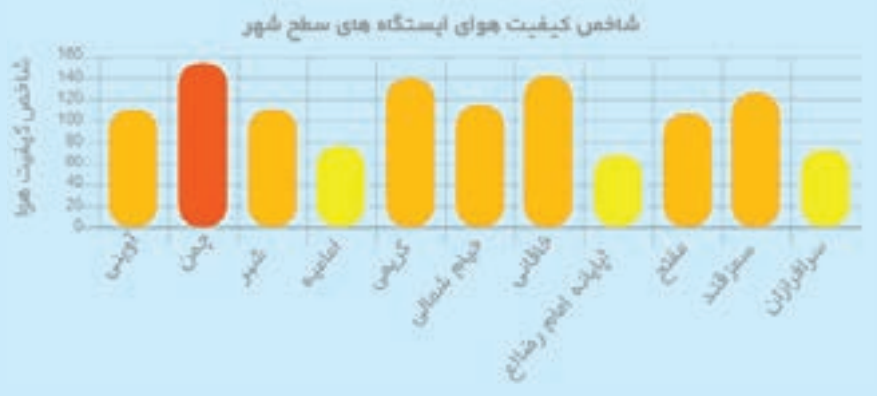
خطرناک
عدد شاخص: ۳۰۱-۵۰۰
این حالت اخطاری جدی برای سلامت همه افراد و بیانگر شرایط اضطراری است.

آلوده‌ترین نقاط مشهد کجاست؟

براساس مرکز پایش آلاینده‌های زیست‌محیطی شهرداری مشهد، در ۲۴ ساعت گذشته محدوده خیابان چمن با عدد شاخص کیفیت ۱۵۴، آلوده‌ترین نقطه شهر و در وضعیت قرمز و ناسالم و پایانه امام‌رضا(ع)، پاک‌ترین نقطه شهر با عدد ۵۴ و در وضعیت زرد گزارش شده است.

سایر ایستگاه‌های شهر به ترتیب آلودگی:

ایستگاه چمن با عدد شاخص کیفیت هوا ۱۵۴ در وضعیت ناسالم، تمام گروه‌ها
ایستگاه خاقانی با عدد شاخص کیفیت هوا ۱۴۲ در وضعیت ناسالم گروه‌های حساس
ایستگاه شهیدکریمی با عدد شاخص کیفیت هوا ۱۳۵ در وضعیت ناسالم گروه‌های حساس
ایستگاه سمزقند با عدد شاخص کیفیت هوا ۱۱۹ در وضعیت ناسالم گروه‌های حساس
ایستگاه شهیدآوینی با عدد شاخص کیفیت هوا ۱۱۱ در وضعیت ناسالم گروه‌های حساس
ایستگاه خیام‌شمالی با عدد شاخص کیفیت هوا ۱۰۸ در وضعیت ناسالم گروه‌های حساس

بیشترین آلاینده‌ها از کجا می‌آیند؟

حدود ۲۰ کیلومتر مانده به مشهد بر سر آسمان، لکه‌ای سیاه دیده می‌شود. شاید اولین سوالی که ذهنتان را درگیر کند، این باشد که این لکه یا همان آلاینده‌ها از کجا می‌آیند و نفس شهرمان را می‌گیرند؟ معاونت خدمات شهری مشهد، منابع آلاینده شهرمان را به دو دسته منابع متحرک و منابع ثابت تقسیم کرده است. براساس این تقسیم‌بندی، عامل ۶۴درصد آلودگی هوای مشهد، منابع متحرک هستند. اگر بخواهیم سهم هرکدام را ریزتر بدانیم، تاکسی‌ها ۲درصد، اتوبوس‌ها و مینی‌بوس‌ها ۸درصد، موتورسیکلت‌ها ۸درصد، وانت‌بارها ۱۰درصد، خودروهای سنگین ۲۱درصد و خودروهای سواری ۵۱درصد هوا را آلوده می‌کنند. عامل ۳۶درصد دیگر آلودگی‌های مشهد، منابع ثابت است که از آن میان، نیروگاه‌ها ۶۲درصد، صنایع آلاینده ۱۵درصد، جایگاه‌های سوخت ۸درصد، منابع خانگی ۸درصد و سایر عوامل ۷درصد سهم دارند.

آلوده‌ترین کشورهای جهان

چقدر به آلودگی هوا اهمیت می‌دهید؟ بگذارید سوالم را اصلاح کنم؛ چقدر به آلودگی هوا حساس هستید؟ آیا شما هم جزو کسانی هستید که وقتی وارد مرکز شهر می‌شوند، تنگی‌نفس می‌گیرند و دچار سرگیجه و سوزش چشم و... می‌شوند؟ برای آن‌هایی که در شهرهای بزرگ زندگی می‌کنند یا آن‌هایی که در شهرهایی زندگی می‌کنند که با پدیده ریزگردها طرف هستند، کشیدن یک نفس راحت به آرزو تبدیل شده است. در ادامه آلوده ترین کشورهای جهان به لحاظ آلودگی هوا را بشناسید.

۸. ایران

ایران، رتبه هشتم آلوده‌ترین هوای دنیا را دارد. از دود خودروها گرفته تا کارخانجات و در این چند سال اخیر، گردوغبار ناشی از خشک‌سالی در عراق و البته کشور خودمان، دلایلی هستند که کشورمان را در شمار هشتمین کشور آلوده جهان جای می‌دهند. میزان آلودگی در کشور ما به‌طور متوسط ug/m3 PM10 ۱۲۴ است.

۷. امارات متحده‌عربی

برخلاف تصورات، امارات هم جزو آلوده‌ترین کشورهای دنیاست. با وجود ثروت فراوان تولیدشده در این کشور، دبی دارای آلودگی هوای بسیار گسترده‌ای است که شاید به‌دلیل تراکم انبوه جمعیت در آن باشد. به این‌ها، آلودگی نیروگاه‌ها را نیز اضافه کنید.

۶. مصر

آلودگی هوا در مصر، آن‌قدر زیاد است که براساس آمارها، یک شهروند قاهره‌ای با نفس کشیدن‌های روزانه خود، دودی معادل کشیدن یک بسته سیگار را وارد ریه‌های خویش می‌کند.

۵. عربستان سعودی

در سال ۲۰۱۴، ریاض آلوده‌ترین شهر جهان شناخته شده است. آلودگی هوای عربستان علاوه‌بر وجود کارخانجات و ترافیک، ناشی از بادهای حامل گردوغبار نیز هست.

۴. سنگال

سنگال مانند اغلب کشورهای آفریقایی، محلی برای واردات زباله کشورهای غربی، برای دفع و تبدیل آن به انرژی است. کارخانه‌هایی که به سوزاندن زباله می‌پردازند، بیشترین سهم را در تولید آلودگی هوا دارند. متوسط آلودگی هوا در سنگال، ug/m3 PM10 ۱۴۵ است.

۳. پاکستان

متوسط آلودگی هوا در پاکستان، ug/m3 PM10 ۱۹۸ است! این یعنی عامل مرگ‌ومیر ناشی از آلودگی هوا در این کشور، بسیار زیاد است. به لحاظ تعداد بیماران تنفسی، پاکستان تقریبا رکورددار محسوب می‌شود، به‌طوری که تنها حدود ۵میلیون کودک زیر پنج سال در این کشور با مشکلات تنفسی روبه‌رو هستند.

۲. بوتسوانا

یک کشور نسبتا ناشناخته آفریقایی، رتبه دوم آلوده‌ترین هوای دنیا را دارد. معادن و نیروگاه‌های فسیلی، بیشترین عامل آلودگی هوا در بوتسوانا هستند.

۱. مغولستان

آلودگی هوا در مغولستان به‌طور متوسط به ug/m3 PM10 ۲۷۹ می‌رسد؛ یعنی بیش از دوبرابر آلودگی هوا در ایران! دلایل آلودگی هوا در مغولستان، تقریبا همان دلایلی است که برای کشورهای دیگر ذکر کردیم. در این کشور، به‌دلیل سرمای هوا در اغلب اوقات سال، مردم برای گرم کردن خانه و پخت‌وپز، از سوخت‌های فسیلی استفاده می‌کنند.